

UDC 001.1 The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific discussions” (February 13-15, 2022) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2022. 582 p. C. 281-286. ISBN 978-84-15927-32-7

**КУРС «НАРОДОЗНАВСТВО ТА МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР УКРАЇНИ»
В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Дем'яно Наталя Юрївна,

канд. пед. наук, доцент кафедри музики
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна
natadem2205@ukr.net

Вступ. На сучасному етапі розвитку української державності та реформування системи освіти з особливою гостротою постають проблеми її національної спрямованості, невіддільності від національного ґрунту, органічного поєднання з історією та традиціями українського народу, про що наголошується в чинних державних документах, зокрема в «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті», «Дорожній карті освітньої реформи 2015-2025», Концепції розвитку педагогічної освіти. Значно актуалізуються питання підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, здатного забезпечити всебічний розвиток і формування національної культури молодого покоління українців: виховання національної самосвідомості, гідності, громадянськості, патріотизму, рис національного характеру, здатності сприймати, розуміти і примножувати культурні надбання українського народу. Вирішенню цих завдань сприятиме вивчення освітнього компоненту освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Середня освіта (Музичне мистецтво)» «Народознавство та музичний фольклор України».

Українська культура, яка вивчається в межах курсу, є узагальненим вираженням творчих зусиль народу, його здобутків у всіх сферах суспільної свідомості. Зокрема у фольклорі інтегрувалася, закріплювалася й акумулювалася вироблена народом традиційна інформація: етнічна самосвідомість, історична пам'ять, міфологія, етнічні настанови, осмислення обрядів, символізація матеріальних явищ, стереотипи соціонормативної

культури тощо. У художніх образах українського фольклору розкриваються найкращі риси національного характеру – патріотизм, хоробрість, чесність, людяність. Йому властиві життєвість змісту, велика емоційна сила, образна виразність, яскравий національний колорит. Фольклор є потужним засобом виховання молодого покоління українців.

Мета роботи – розкрити змістовий складник та особливості викладання навчального курсу «Народознавство та музичний фольклор України» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Матеріали і методи: етнографічні, мистецтвознавчі, психолого-педагогічні наукові джерела, навчально-методична література, фольклорні збірки, навчально-методичне забезпечення курсу «Народознавство та музичний фольклор України», он-лайн ресурси тощо; історико-логічний, порівняльно-зіставний, системно-структурний аналіз, класифікація, узагальнення і систематизація дослідженого матеріалу.

Результати й обговорення. Різноманітні аспекти мистецької та музично-педагогічної освіти в Україні, традиції музичної педагогіки, особливості професійної підготовки вчителя музичного мистецтва розглядалися у працях О. Лобач, О. Отич, Н. Сулаєвої, Т. Танько, Т. Благової, О. Рудницької та інших науковців. Дослідженню етнографії та українського фольклору, створенню наукових і навчально-методичних праць присвячено діяльність Л. Артюх, М. Гримича, О. Дея, А. Іваницького, О. Ковальчук, Т. Косміної, М. Лановик, Г. Лозка, С. Макарчука, С. Павлюка, А. Пономарьова, І. Руснак, О. Сердюка, Т. Слюсаренко, О. Уманець тощо.

«Народознавство та музичний фольклор України» входить до переліку обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки. Її метою є формування цілісної системи знань про український етнос і музичний фольклор в обсязі, необхідному для успішної професійної діяльності вчителя музичного мистецтва. Сприятливими передумовами для вивчення курсу є попереднє засвоєння знань з історії української державності та національної культури, теорії музики і сольфеджіо, що допоможуть в аналізі національних культурно-

історичних традицій, в оволодінні особливостями музичної побудови і розвитку різножанрових фольклорних зразків тощо.

Курс складається з двох модулів: 1) «Народознавство»; 2) «Музичний фольклор України». Змістовим складником першого модулю є: ознайомлення з предметом, завданнями, історією розвитку української етнографії та фольклористики; засвоєння періодизації, класифікації та жанрово-тематичної структури фольклору; розгляд світоглядних уявлень та вірувань давніх слов'ян (анімізм, тотемізм, фетишизм, пантеїзм, політеїзм, теогонія, язичництво, магія, міфологія), ритуально-міфологічних основ календарної обрядовості; ознайомлення з видами господарської діяльності (землеробство, скотарство, птахівництво, бджільництво, рибальство, мисливство). промислами і ремеслами (ковальство, гончарство, прядіння, ткацтво, теслярство, столярство, бондарство, стельмаство, гребінництво, плетіння, ложкарство, лісохімічні промисли тощо), особливостями побуту (поселення, будівлі, господарське начиння, харчування, одяг); вивчення сімейних традицій і побуту. Змістовим складником другого модулю є: вивчення тематики, функціонального призначення, музичних і художньо-виконавських особливостей, виховного потенціалу пісенних жанрів календарно-обрядового (зимового, весняного, літнього, осіннього циклів), родинно-обрядового (родинні, хрестинні, весільні, поховальні), епічного (думи, історичні), ліро-епічного (балади, новелістичні), соціально-побутового (козацькі, чумацькі, рекрутські, солдатські, бурлацькі, наймитські, заробітчанські), родинно-побутового (про кохання, родинний побут, жартівливі, сатиричні, танцювальні, коломийки, частушки); ознайомлення з дитячим фольклором (колискові, забавлянки, небилиці, потішки, пісні до казок), особливостями народної інструментальної музики.

Основними формами навчальної роботи є лекційні та практичні заняття, під час яких застосовуються різноманітні методи навчання (словесні – лекція, бесіда, пояснення; наочні – застосування схем, нотних видань, відеоматеріалів, аудіо записів; практичні – виконання практичних завдань, прослуховування фольклорних творів, складання опорних конспектів тощо). Методами контролю

є поточне, модульне та підсумкове оцінювання досягнень студентів за всіма видами аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності на основі Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи.

До очікуваних результатів навчання з дисципліни належать такі: знати етапи розвитку української етнографії та фольклористики, усвідомлювати місце фольклору в системі національної та світової культури; характеризувати матеріальні та духовні основи життя, світоглядні уявлення українців, починаючи з дохристиянських часів; знати ритуально-міфологічні основи календарної обрядовості; характеризувати музичну фольклористику через розкриття кола тем, образів, жанрів, виявлення найтиповіших музично-виразних засобів; демонструвати знання специфіки різних жанрів музичного фольклору, аналізувати роль елементів музичної мови у створенні художнього образу твору; усвідомлювати виховне значення та застосовувати знання з народознавства і музичного фольклору в практичній педагогічній діяльності.

Критеріями оцінювання результатів навчання є знання з української етнографії та фольклористики, основ духовного і матеріального буття народу, особливостей формування і розвитку українського музичного фольклору, розуміння та вільне володіння термінологією; послідовне і логічне викладення матеріалу; ілюстрування теоретичних положень відповідними прикладами; виявлення високого рівня знань, умінь і навичок з навчального курсу.

Висновки. Навчальна дисципліна «Народознавство та музичний фольклор України» є необхідним компонентом професійної підготовки вчителя музичного мистецтва на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Маючи метою формування в студентів цілісної системи знань про український етнос, його історію, матеріальну і духовну культуру, про музичний фольклор, його періодизацію, класифікацію, жанрово-тематичну структуру, музично-стилістичні та художньо-виконавські особливості фольклорних жанрів, дисципліна спрямована на розвиток фахових компетентностей, необхідних для активного застосування національних культурних традицій і українського

фольклору в освітньому процесі закладів ЗСО та ЗПО як дієвих засобів формування національної культури молодого покоління.